

sima gratia, verbi gratia, ut mille, et postea non accipere auxilium ad eliciendam contritionem adeo intensam, sed ut decem, vel centum; quia hæc etiam potest sufficere ad plenam peccati remissionem obtinendam. Tunc ergo restituetur homini tota gratia, nam efficaciter et totaliter vivificantur omnia merita; quia, licet actus respectu prioris gratiæ remissior sit, respectu ipsius operantis hic et nunc est optimus et maximus, et ideo est sufficiens dispositio. In his ergo omnibus discordant hi doctores a sensu D. Thomæ, quamvis fortasse corollaria omnia vera sint, non ex principio ab his auctoribus posito, sed ex alio infra tractando.

7. Hinc vero sequitur ulterius ex eadem sententia (quod valde notandum est), eandem contritionem subire rationem duplicis dispositionis in hujusmodi homine resurgente a peccato per quod priora merita mortificavit. Prior ratio est in ordine ad gratiam intrinsece, vel connaturaliter, vel ex lege divina (ut in justificatione per sacramentum), correspondentem tali actui contritionis secundum se, etiamsi nulla merita præcessissent. In qua ratione forma respondet dispositioni, vel secundum physicam proportionem rei ad rem, seu intensionis formæ ad intensionem dispositionis, vel secundum aliam a Deo statutam. Secunda ratio dispositionis in tali actu est in ordine ad merita mortificata, seu effectum eorum; in qua non attenditur physica proportio in ordine ad formam infundendam, vel augendam, sed magis attenditur moralis proportio in ordine ad operantem; quia nimirum facit quod potest et debet, vel ab hoc gradu deficit secundum talem proportionem, ut satis constat ex declaratione prædictæ sententiæ. Atque hinc fit ut tota gratia, quæ hic et nunc datur ratione talis dispositionis, possit esse intensior quam sit ipsa dispositio; quia, licet sub priori ratione præcise sumpta non possit intensio gratiæ excedere intensionem dispositionis, saltem extra sacramentum, tamen adjuncta posteriori ratione potest excedere; vel quia multiplicantur rationes infundendi gratiam, et respectu omnium est illa sufficiens dispositio, vel quia in illa posteriori ratione dispositionis non attenditur proportio physica in ordine ad formam, sed moralis in ordine ad operantem.

8. Et sane, etiam in opinione D. Thomæ et antiquorum, necesse est hoc aliquando fieri, nisi velimus eis attribuere opinionem in

sectione prima satis impugnatam. Hoc patet in eo casu, in quo homo resurgit a peccato per dispositionem intensiorem gratia deperdita; nam vel tunc confertur gratia solum juxta intensionem dispositionis, vel cum illa simul confertur tota gratia, quæ prioribus meritis debebatur: si primum dicatur, ergo gratia illa deperdita nunquam recuperatur, neque in hac vita, neque in futura, nisi forte de solo titulo, ut opinio illa reprobata dicebat; quia non potest amplius homo se ad illam disponere quam per actum intensiorem, et quantumcumque ille intendatur, nunquam præsens gratia excedet intensionem ejus juxta illam opinionem; ergo ne sententiam adeo improbabilem Divo Thomæ et antiquis Doctoribus attribuamus, dicendum est in eo casu resurgere hominem cum tota gratia a qua ceciderat, præter eam, quam nunc obtinet ratione contritionis; atque adeo infundi illi intensiorem gratiam, quam sit ipsa contritio; ergo necessario recurrendum tunc est ad illam duplicem rationem dispositionis et causalitatis, ne discedatur ab illo principio, quod forma esse debet aliquo modo dispositioni proportionata. Hoc autem semel posito et admissio, satis certe consequenter dixerunt Soto et alii, quoties homo consequitur peccatorum remissionem, præter gratiam respondentem suæ contritioni secundum se, recipere aliquam gratiam propter merita prius mortificata, si illa habuit. Probatur, quia semper potest contritio induere illam duplicem rationem dispositionis, et quamvis aliquando non sit adæquata dispositio respectu mortificatorum meritorum ad consequendum totum effectum eorum, erit tamen aliquis dispositio saltem ad aliquam partem illius effectus; ergo semper datur aliqua gratia, ratione meritorum præcedentium, cum illa de se efficacia sint, quandoquidem jam sunt vivificata, et subiectum sit dispositum, si non ad totum effectum, saltem ad aliquam partem ejus.

9. *An aliquando restituatur tota gratia deperdita secundum hanc sententiam.*—Superest vero, juxta hanc sententiam, interrogandum, quando in justificatione peccatoris non restituitur illi tota gratia, quam prius habuerat et peccando amiserat, sed pars ejus, an reliqua pars aliquando restituatur, vel in hac vita, vel in futura. Ad quam interrogationem sub hac distinctione respondere videntur, quod si talis homo in discursu vitæ paulatim se disponat ad totam illam gratiam recuperan-

dam, ei etiam paulatim restituatur pro ratione dispositionis; disponetur autem repetendo similes actus pœnitentiæ, vel dilectionis, aut alios æquivalentes in merito apud Deum. At vero, si homo non amplius se disponat, sed cum ea imperfecta dispositione decedat, nunquam obtinebit fructum præcedentium meritorum quoad illos gradus gratiæ, propter fundamentum præcedentis sententiæ, in quo hæc secunda cum illa convenit. Differt tamen in modo loquendi in prioris sententiæ declaratione insinuato; negat enim tunc manere omnia merita integre vivificata per imperfectam dispositionem. In quo certe satis consequenter loquitur, ideoque in tota præcedenti sectione nos ita locuti sumus, nam merita vivificari, est restitui ad statum in quo ex parte subiecti sint efficacia, et non impedita ad suum effectum conferendum; ergo, si ex vi illius dispositionis non possunt conferre totum effectum, neque in hac vita, neque in futura, non vivificantur integre et simpliciter omnia merita ex vi talis dispositionis, sed solum ex parte. Hæc igitur sunt opiniones quæ inter eos Thomistas versantur, qui aliquam veram reviviscientiam meritorum admittunt, quas fusius declaravi quam ab eis explicentur, quia difficile est omnia quæ dicunt intelligere et conciliare, multaque ex his quæ diximus, potius ex eorum principiis inferuntur, quam ab eis expresse asserantur.

Tertia sententia.

10. Est igitur tertia sententia Scoti, dicentis gratiam debitam prioribus meritis non restitui homini statim in ipsa justificatione, neque etiam in discursu totius vitæ, quantumcumque per ferventes, et multos actus se disponat. Ita tenet Scotus, distinctione vigesima secunda, articulo secundo; et Almainus ibi quæstione prima; et Durandus, in tertio, distinctione trigesima prima, quæstione secunda. Itemque sentit Marsilius in quarto, quæstione undecima, articulo primo; nam, licet dicat semper hominem resurgere ad majorem gratiam ratione meritorum præcedentium, non loquitur tamen, ut satis declarat, de majore gratia intensive, seu in esse qualitatis, ut aiunt; sed de augmento gratiæ extensivo in ordine ad effectus, quam alii vocant majorem gratiam in esse gratiæ, quia homo semper surgit a peccato acceptus ad majorem gloriam, ut statim declarabimus. Fun-

damentum ergo hujus sententiæ quoad hanc partem est idem quod præcedentium, nimirum quod gratia, quatenus est quædam forma realis et physica, solum infunditur vel augetur intensive juxta dispositionem subiecti; et ideo postquam homo gratiam amisit, nunquam illam recuperat intensiorem quam sit actualis dispositio, per quam illam recipit; et eadem ratione nunquam accipit augmentum ejus nisi juxta mensuram similis dispositionis. Ergo nunquam potest illa gratia in hac vita augeri ex vi præcedentium meritorum, quia non possunt illa merita efficere ut gratia excedat præsentem dispositionem; et alioqui, quamvis talia merita non præcessissent, daretur homini tota gratia suæ dispositioni commensurata; ergo nihil gratiæ datur in hac vita propter merita semel mortificata.

11. *Restitui putat Scotus deperditam gratiam in alia vita.*—An vero detur, saltem in alia vita, dicti auctores distincte non declarant; et solet Scoto attribui, quod neget illam gratiam restitui etiam in vita futura, quia in prædicto loco distinguit duplicem gloriam quasi partialem in ipso præmio essentiali: alteram correspondentem gratiæ in ultima justificatione infusæ, vel postea etiam comparatæ; alteram correspondentem meritis prius mortificatis, et postea vivificatis. Verumtamen Scotus nunquam id negavit, neque potuit consequenter negare, quia ex illius sententia totum essenziale præmium correspondens prioribus meritis, quæ mortificata fuerunt, datur homini in vita futura, si in gratia moriatur; nam, ut supra vidimus, in hoc sensu docet integre reviviscere omnia merita per quæcumque justificationem peccatoris; sed præmium essenziale in patria semper supponit gratiam consummatam et proportionatam; ergo necesse est ut illa gratia, si in hac vita comparata non est, saltem in ingressu patriæ infundatur. Et declaratur, nam, si gratia est in essentia animæ, ut D. Thomas vult, comparatur ad essentialem beatitudinem tanquam fundamentum ejus, vel tanquam essentia ad suum actum ultimum; ergo non potest secundum convenientem ordinem esse intensior beatitudo quam gratia; ergo, si in vita futura datur illud augmentum in beatitudine ipsa, necessario etiam debet dari in ipsa gratia. Si autem gratia est ipsamet charitas, ut Scotus vult, eadem vel majore ratione idem concluditur, quia intensio charitatis habitualis in patria debet esse

æqualis dilectioni actuali, in qua consistit essentialis beatitudo secundum ipsum Scotum, vel saltem ad illam pertinet, et cum illa habet commensurationem et proportionem; ergo omne augmentum quod in ipso actu confertur in patria, datur etiam in habitu, quia necesse est quod servent proportionem, ut actus ille omni ex parte a principio intrinseco et modo connaturali fiat. Igitur, consequenter loquendo, non potuit Scotus negare quin tota gratia prioribus meritis debita saltem in vita futura restituatur. Idemque est de Durando, Marsilio, et aliis, qui cum eo in dicto principio conveniunt. Quando autem Scotus distinguit gloriam respondentem meritis vel gratiæ, loquitur pro tempore vitæ præsentis, in quo dicit aliquem gradum gloriæ deberi ratione gratiæ inhærentis homini, aliquem vero ratione meritorum tantum. Ita enim loquitur de hoc merito, sicut de merito actuum remissorum, ratione quorum ait deberi homini aliquos gradus gloriæ essentialis, quamvis non debeantur ratione alicujus gratiæ habitualis inhærentis homini in hac vita; existimat enim per hos actus nullum gratiæ augmentum in hac vita conferri; et nihilominus fatetur dari in vita futura cum debita proportione ad essentielle præmium, ut aperte idem Scotus declarat in 4, distinct. 41, quæst. 1, versic. *Aliud*, ex quo loco omnia dicta egregie confirmantur. Igitur juxta hanc sententiam tota gratia debita prioribus meritis danda est in vita futura simul cum gloria, quia merita omnia vivificata fuerunt, quoad totum præmium essentielle; gradus autem gratiæ proportionatus beatitudini sub essentiali præmio comprehenditur, quia est fundamentum et principium ejus; sicut qui meretur tantam visionem beatam, meretur etiam tantum lumen gloriæ; si ergo totum meritum vivificatur quoad totam essentielle beatitudinem, vivificatur etiam quoad totam gratiam; sicut si vivificatur quoad totam visionem beatam, vivificatur etiam quoad totum lumen gloriæ; omnia ergo hæc cum proportione integre conferentur in vita futura. Nam, quia jam ibi non est tempus bene operandi meritorie, sed recipiendi præmium meritis debitum, ideo ibi non desideratur alia dispositio ex parte hominis, sed solum ut nullum habeat impedimentum, sed sit perfecte purgatus.

Quarta sententia.

12. Quarta sententia est, totam gratiam debitam meritis mortificatis statim restitui in ipsomet instanti justificationis in quo talia merita vivificantur, sive dispositio ad illam justificationem sit intensa, sive remissa, et sive sit contritio, sive attritio cum sacramento. Ita tenent Major, distinct. 22, quæst. 1; Gabriel, distinct., 14, quæst. 3, art. 3; Ocham, quæst. 9, dub. 6; Medina, Codice de Pœnitentia, quæst. 8; Henricus vero, Quodl. 5, quæst. 24, sub disjunctione loquitur inter hanc et præcedentem opinionem. Fundamentum fuisse videtur, quia merita reviviscunt quoad totum hunc effectum, et ille talis est, ut statim absque ulla mora dari possit, in quo differt ab effectu gloriæ; quia homo quamdiu est in hac vita, non est in statu capaci illius præmii, est autem in statu capaci cujuscumque gradus gratiæ, et jam non habet impedimentum ad illum recipiendum. Hoc enim per remissionem peccati sufficienter sublaturum est. Neque etiam ad hoc requirit novam vel specialem dispositionem, quia talis gradus gratiæ non gratis donatur, sed ex debito justitiæ redditur. Quapropter, consequenter loquendo, idem dicunt prædicti auctores de quocumque gradu gratiæ debito ex merito de condigno, etiam per actus remissos; nam, ut alicui reddatur quod suum est, non oportet novam ex parte illius dispositionem expectare, sed sufficit ipsa lex justitiæ, si alter sit capax, et nullum ex parte illius interveniat impedimentum.

Questionis resolutio.

13. *Judicium fertur de prima opinione.* — Inter has sententias, hanc ultimam censeo probabiliorē et veram propter ejus fundamentum, quod mihi optimum et solidum videtur, et quia aliæ opiniones sine causa multis difficultatibus implicantur. Nam prima sententia quatenus dicit, cum homo resurgit a peccato per actum intensiorem, statim recuperare totam priorem gratiam, cum hac ultima sententia convenit, et ideo quoad hanc partem illam admittimus; quatenus vero dicit, cum dispositio ad justitiam est æqualis, vel remissior, nihil omnino ex priori gratia restitui, imprimis non videtur loqui

satis consequenter, ut explicando secundam sententiam insinuavimus, et iterum statim necessario occurret. Ulterius enim argumentor in hunc modum, quia vel in his eventibus vivificantur priora merita, vel non: hoc posterius dici non potest, cum per quamcumque dispositionem sufficientem tollatur impedimentum peccati; si autem vivificantur merita, ulterius interrogo, si dispositio sit æqualis præcedenti gratiæ, cur illa non sufficiet ut tota illa statim restituatur, cum respectu illius sit satis proportionata dispositio? Nam ut forma capax intensionis infundatur in aliquo gradu, non est necesse ut intensior dispositio præcedat, nam æqualis satis est. Dicetur fortasse ex hoc capite non repugnare, sed aliunde, scilicet, quia tota gratia tunc infusa jam esset intensior ipsa dispositione. Sed hoc inconveniens etiam sequitur quando dispositio est intensior; et ideo vel negandum etiam est tunc dari aliquam gratiam ratione præcedentium meritorum, vel potius dicendum est illud nullum esse inconveniens, quando illa dispositio ad varia principia comparatur, vel quando aliquis gradus formæ non requirit dispositionem. Atque hæc ratio applicari etiam potest quando dispositio est minus intensa; interrogando cur etiam tunc non detur etiam aliquis gradus gratiæ ratione præcedentium meritorum, nam ad hunc effectum etiam illa potest esse proportionata dispositio, licet gratis admittamus illam esse necessariam.

14. *Quam sit difficile nunquam dari gratiam quæ non datur in justificatione.* — Præterea in eadem sententia difficillimum est quod dicitur, hanc gratiam, quæ in prædicta justificatione non statim restituatur, nunquam dari, etiam in vita futura, si homo in præsentis vita nunquam se perfectius disponat; nam inde sequitur merita viva seu jam vivificata perpetuo relinqui sine debito præmio, nullo existente impedimento ex parte recipientis, quod divinæ justitiæ repugnat. Sequela patet, quia per justificationem peccatoris vivificantur merita mortificata, etiamsi cum remissa dispositione talis justificatio fiat; nam, licet sit diversitas opinionum, an tunc vivificentur merita totaliter, necne, tamen quod reviviscant absolute in ordine ad aliquod præmium essenziale, omnes Theologi fatentur; quia per omnem justificationem tollitur id quod mortificabat merita, scilicet mortalis culpa. Et hoc convincit discursus D. Thomæ in illo articulo quinto, et omnia

quæ in confirmationem hujus veritatis hactenus adduximus. Ergo, si propter illa merita interdum nulla gratia restituatur, neque ulla gloria aut beatitudo essentialis dabitur, nam hæc eandem proportionem semper retinent; manent ergo merita viva sine ullo præmio essentiali; quæ plane est repugnantia: nam merita esse viva nihil aliud est quam esse efficacia secundum talem statum, ut hominem ad suum terminum seu præmium perducant.

15. *Rejicitur responsio petita a simili.* — *Occurritur alteri responsioni.* — Sed dicunt aliqui in merito actuum remissorum ita contingere, nimirum quod perpetuo careant suo præmio, si ad illud suscipiendum homo in hac vita non se amplius disponat per actum ferventiorem. Respondeo falsum esse assumptum. Quod eadem ratione plane convincitur, quia illud meritum vivum est, et de se efficax, et obligans Deum ex justitia ad reddendum præmium; ergo non potest homo illo privari, si nullum ponat de novo impedimentum; nam juxta verbum Christi, Matth. decimo. et Marci nono: *Qui dederit potum aque frigidae in nomine ejus, non perdet mercedem suam.* Quo exemplo significare voluit, quodlibet opus, etiam minimum, meritorium esse, et loquitur de mercede essentiali vitæ æternæ, ut aperte declaravit Concilium Tridentinum, sessione sexta, capite decimo sexto, et in prima sectione late id explicuimus. Dicitur fortasse neminem quidem privari mercede sui meriti, si non apponat impedimentum; sufficiens autem impedimentum esse non se disponere per actum ferventiorem. Sed contra hoc est; primo, quia Concilium Tridentinum, citato loco, sufficienter posuit omnes condiciones requisitas, tam ad meritum, quam ad consequendum cum effectu præmium meriti; et ad neutrum docuit esse necessariam illam dispositionem vel conditionem actus ferventioris; sed ad meritum dixit necessarium esse actum bonum et in Deo factum, in gratia, et ex gratia; ad consecutionem autem essentialis præmii solum addidit illam conditionem: *Si in gratia decesserit*; sicut ergo propter priorem definitionem omnino reprobanda est sententia quæ negat actus remissos esse meritorios augmenti gratiæ et vitæ æternæ, ut in superioribus visum est, ita propter posteriorem partem rejicienda est opinio dicens, ad consequendum illud præmium, non satis esse expleri conditionem a Concilio postulatam, decedendi in gratia,

sed requiri aliam ferventioris dispositionis, cujus Concilium non meminit, et merito, quia in Scriptura et Patribus nullum habet fundamentum. Imo, neque si rationem expectemus, aliquam habet satis probabilem; nam, ut supra dicebam, quod aliquis ex justitia meruit, jam fecit illud suum, et ideo non oportet ut amplius laboret, aut se disponat ad illud recipiendum, sed solum ut sit capax præmii, eique nullum novum impedimentum objiciat. (De merito actuum remissorum, vide Bonavent., in 2, distinct. 40, artic. 3, quæst. 2; et Conrad. 1. 2, q. 114, art. 8; videntur enim illud negare.)

Expenditur adversariorum ratio de dispositione ad gratiam.

16. Quod præterea patet expendendo rationem illam de dispositione; nam ad habitualement gratiam recipiendam, revera nulla requiritur dispositio physica, quia est veluti prima forma in illo ordine, quæ nullam aliam requirit in suo proximo subjecto, id est, in substantia animæ; in potentiis autem requirit virtutes, non tam ut dispositiones prævias, quam ut potentias consequentes; imo et virtutes ipsæ potentiarum physicas dispositiones in eis non prærequirunt, sicut neque alii habitus, quorum naturam et genericam essentialiam participant, vel sicut potentiæ quas ex parte imitantur. Atque ita vidimus infantibus infundi gratiam et virtutes sine ulla dispositione, cum tamen illa infusio, quatenus est quædam actio realis et physica, non fiat modo præternaturali tali formæ. Solum ergo in adultis requiritur dispositio moralis secundum divinam ordinationem, quæ non semper est eadem; nam alia dispositio nunc in sacramentis sufficit, quam extra illa requiratur; et alia exigitur in eo qui mortaliter peccavit, alia vero in eo qui non sic peccavit. Igitur in hac dispositione non est necesse exacte observari illam regulam physicam, quod intensio habitus vel formæ nunquam excedat intensionem actus vel dispositionis, quia in dispositione morali plus attendi debet moralis valor vel aliæ morales conditiones actus, quam sola physica intensio. Unde verisimile est, si homo, contritus ut quatuor, justificetur per sacramentum, intensiorem gratiam recipere quam ut quatuor; nam, si absque sacramento justificaretur, forte reciperet gratiam ut quatuor æqualem suæ contritioni; ergo

cum sacramento majorem accipiet, illaque dispositio conjuncta sacramento, licet non sit physice intensior, censetur moraliter major et potentior, vel certe ipsum sacramentum ex virtute meritorum Christi est causa potentior ad inducendam majorem formam cum eadem dispositione; quia cum illa dispositio non requiratur ex physica necessitate formæ, sed ex quadam moralitate, hanc facile supplet et superat valor ipse meritorum Christi. Sic ergo in præsentibus, quamvis actus ipsi non sint physice intensiores, ob valorem meriti quem habent, supplet, vel potius induunt rationem dispositionis moralis sufficientis, ut propter eam detur intensior habitus quam aliquis in via meruit, licet fiat habitus intensior quam fuerint actus meritorii; sine causa ergo postulatur ut omnino necessaria ad talem effectum alia dispositio per actum physice intensiorem.

17. Et confirmatur; nam, si cum rigore servanda esset proportio inter intensionem actus et habitus, etiamsi homo prodiret in actum intensiorem, nunquam obtineret illud peculiare augmentum gratiæ, quod per remissos actus meruerat. Patet sequela, quia etiam tunc intensio habitus non deberet excedere intensionem illius actus ferventioris, ut illa proportio perpetuo servetur; tota autem illa intensio habitus correspondet illi actui ferventiori absque merito præcedentium actuum remissorum; ergo fructus illius meriti nunquam obtinebitur. Quo argumento convicti, aliqui negant hoc meritum actuum remissorum; alii vero de solo titulo illud admittunt, dicentes, non mereri novum augmentum, sed idem novo titulo; utrumque autem valde falsum est, ut in prima sectione ostendi. In eo ergo casu necesse est fateri intensionem habitus excedere intensionem physicam actus seu dispositionis. Nec potest alia ratio reddi, nisi quia meritum ipsum per se est efficax ad operandum in subjecto sic disposito, vel quia illa intensio, ut conjuncta valori meriti, censetur moraliter nobilior dispositio; ergo eadem ratione ipsi actus remissi, propter moralem valorem quem habent, possunt sufficere ad prædictum effectum, etiamsi talis intensior actus nunquam in hac vita habeatur.

18. *Impugnatur ex absurdo prædicta opinio.*—Tandem alias dici posset ipsum meritum actus remissi ex se, et prout in illo præcise fundatur, perinde se habere ac mortificatum meritum, quod satis absurdum videtur.

Sequela declaratur, nam meritum esse mortificatum, nihil aliud est quam esse inefficax respectu talis personæ ad perducendam eam in consecutionem sui præmii, propter impedimentum in ea existens; et, quando illud tollitur, tunc meritum vivificari dicitur; totum autem hoc convenit merito actus remissi juxta prædictam sententiam. Solum est differentia, quod illud impedimentum ex parte personæ non est peccatum ejus, sed sola carentia necessariæ dispositionis; quæ differentia solum materialis videtur, aut secundum magis et minus. Nam quod attinet ad constituendum impedimentum, et consequenter ad efficiendum ut meritum illud secundum præsentem justitiam inefficax sit ex parte operantis, eandem rationem participat cum mortificato merito. Quapropter, quidquid sit, an merita remissa statim suum effectum habeant, quod liberum est unicuique opinari, negari tamen cum probabilitate non potest, quin saltem in termino vitæ seu in ingressu gloriæ integrum illorum præmium conferatur, etiamsi nullum meliorem actum homo in hac vita habeat; nam ipsum meritum est ad hoc sufficiens et efficax, si homo in gratia decedat.

19. *An aliquid pro his sentiat D. Thomas.*—Neque ego invenio apud D. Thomam, saltem in Summa, quod hoc alicubi expresse negaverit; nam, in citatis locis ex 1. 2 et 2. 2, solum dicit hoc augmentum non statim dari, sed suo tempore, sicut vita, inquit, æterna non statim datur, sed suo tempore, quod autem sit illud tempus, divus Thomas in secunda secundæ solum dicit: *Quando aliquis conatur ad hujusmodi augmentum*; et in prima secundæ ait: *Cum aliquis sufficienter fuerit dispositus ad gratiæ augmentum*; in neutro autem loco hoc restringit ad tempus hujus vitæ, unde fortasse diceret in ipso instanti mortis conari hominem ad illud augmentum recipiendum, si in hac vita hoc non præstitit; quamvis enim hoc suis difficultatibus non careat, minus tamen absurdum est, quam absolute dicere privari hominem perpetuo illo præmio. Eandemque vel similem responsionem applicari cuperet ad merita mortificata, quæ per actum remissum pœnitentiæ reviviscunt. Nam etiam Capreolus et Soto supra putant esse alienum a mente D. Thomæ, et prorsus falsum, dicere talia merita perpetuo privari omni proprio præmio essentiali. Video tamen quoad hanc partem majorem reputantiam in doctrina D. Thomæ, propter il-

lam solutionem ad 3, artic. 5, quæst. 89, tertia part., juncto artic. 2. Nam in illa solutione docet eum, qui resurgit per actum remissum, etiam in patria carere præmio essentiali adæquato prioribus meritis mortificatis; ergo necessario etiam sensit eum non recipere totam gratiam per se debitam illis meritis, sed perpetuo illa carere. Ex doctrina autem articuli secundi colligitur ex mente ejusdem D. Thomæ eum qui resurgit per actum remissum, vel non intensiorem, nullam gratiam accipere ob præcedentia merita; ergo sentit tota illa gratia perpetuo privari, si amplius non disponatur. Unde fortasse melius diceretur, magisque consequenter, tunc illa merita non vivificari quoad præmium essentialia. Sed hoc etiam et a veritate alienum est, et non consonat cum doctrina ejusdem D. Thomæ, dicto artic. 5, in corpore. Est ergo hac in parte sententia D. Thomæ mihi difficilis et obscura. Unde etiam satis constat totam illam primam opinionem sine sufficienti fundamento multis difficultatibus implicari, quod a nobis propositum erat.

20. *Impugnatur ex parte secunda opinio.*—Secunda vero opinio, uno fundamento posito, in reliquis facilius procedit; tamen illud fundamentum falsum est, et in superiore sectione satis impugnatum, nimirum merita mortificata non vivificari totaliter per quamcumque peccati mortalis remissionem, sed juxta proportionem dispositionis; hinc enim oriuntur aliæ difficultates de fundamento vel modo illius proportionis, et de quantitate gratiæ quæ statim restituitur; quæ dicto loco sufficienter tacta sunt. Reliqua vero, quæ ex illa opinione inferuntur, a nobis conceduntur, non quidem ex illo fundamento, sed ex alio, scilicet, quia, quoties vivificantur merita, non tantum pars gratiæ, sed etiam tota gratia respondens prioribus meritis statim restituitur; quia ad hoc, vel nulla specialis dispositio requiritur ex parte subjecti, vel quælibet, quantumvis remissa, sufficit, ut statim declarabimus.

Tertia opinio rejicitur.

21. Tertia denique opinio pauciores quidem difficultates habet, nullum autem sufficiens fundamentum; nam homo justificatus per actum remissum statim manet ita acceptus ad totam gloriam prioribus meritis correspondentem, ut ei ex justitia debeatur; ergo ei etiam ex tunc debetur tota gratia eisdem me-